

1/11 2018 2005 R-vi 2
1 Joulukuu - Pöytäkirja

Joseph Ratzinger, Benedictus XVI

Jeesus Nasaretilainen. Ensimmäinen osa: kasteesta kirkastumiseen.

Keuruu 2008

Kirjassa ei käsitellä sanallakaan Mariaa, ei sanallakaan paavin ehdotonta johtoasemaa koko maailman kristikunnassa. Sen sijaan Ratzingerin puheenjohdolla laaditussa Katolisen Kirkon Katekismuksessa (1997) asia tulee hyvin esiin.

Tekijä kutsuu kirjaansa heti aluksi Jeesus-kirjaksensa. Hän kertoo kuinka hänen nuoruusvuosinaan 1930- ja 1940-luvulla oli olemassa koko joukko innostavia Jeesus-kirjoja. "Kaikissa noissa kirjoissa Jeesuksen Kristuksen kuva piirtyi sen mukaisena kuin evankeliumit kertovat hänen eläneen ihmisenä maan päällä... Hän kantoi ihmisten keskuuteen Jumalaa, jonka kanssa hän Poikana oli yhtä. Näin tuli ihmisen – Jeesuksen – kautta Jumala näkyväksi, samalla kävi ilmi, millainen on Jumalan edessä oikean ihmisen kuva.

1950-luvulla tilanne muuttui. 'Historian Jeesuksen' ja 'uskon Kristuksen' välinen repeämä syveni entisestään ja molemmat silminnähden vain loittonivat toisistaan. Mutta mitä enää voi merkitä usko Jeesukseen Kristukseen, elävän Jumalan Poikakaan jos Jeesus ihmisenä oli tyystin erilainen kuin evankelistat hänet esittävät ja kirkko häntä evankeliumien pohjalla julistaa? (9).

Historiallis-kriittisen tutkimuksen edistyessä eroteltiin yhä hienosyisempiä traditiokerrostumia, samalla kun Jeesuksen hahmo, johon uskon kuitenkin nojaa, kävi niiden takaa yhä epäselvemmäksi ja hämäämmäksi. Samaan aikaan rekonstruktio, joiden avulla Jeesusta etsittiin evankelistojen ja heidän lähteittensä takaa, kävivät yhä vastakkaisemmiksi: yhtäältä Roomaa vastustava vallankumouksellinen ... toisaalta pehmeä moraalisaarnaaja, joka sallii kaiken mutta käsittämättömällä tavalla itse jää jalkoihin.

(10) Kun lukee useita tällaisia rekonstruktioita rinnakkain, toteaa nopeasti, että ne ovat paljon enemmän tekijöidensä ja heidän ihanteidensa mukaisia valokuvia kuin himmeäksi patinoituneen ikonin entisöintiä. Epäluulo näitä Jeesus-kuvia kohtaan on ajan myötä kyllä kasvanut, mutta itse Jeesus henkilönä on loitonnut meistä vain entistä etäämmälle.

Yhteiseksi tulokseksi kaikista näistä yrityksistä jää vaikutelma, että tiedämme Jeesuksesta joka tapauksessa vain vähän mitään varmaa ja että usko hänen jumaluuteensa muovasi hänen kuvansa vasta jälkikäteen. Tämä vaikutelma on sittemmin iskostunut laajalti kristikunnan yleiseen tietoisuuteen.

Tällainen tilanne on uskon kannalta dramaattinen, koska uskon varsinaisesta kiintopisteestä tulee epävarma: se, mihin kaikki tähtää — sisäinen ystävyys Jeesuksen kanssa — uhkaa menettää merkityksensä.

Ratzinger saattaa puhua Jeesuksen kasteen yhteydessä jopa liberaalisesta raamatuntutkimuksesta, joka "on luokiteltava pikemminkin Jeesus-romaanien lajityyppiin kuuluvaksi kuin tekstin todelliseksi tulkinnaksi" (42, 43). "nyt hän seisoo edessämme 'rakkaana Poikana'. Sellaisena hän on yhtäältä täysin Toinen, mutta juuri sen tähden hänestä voi tulla kaikkein meidän aikalainen, itse kullekin meistä sisäisempi ja läheisempi kuin me itse itsellemme (43).

Jeesuksen kiusaukset: Raamatunselityksestä voi tosiasiaassa tulla Antikristuksen instrumentti... Näennäisistä tieteellisen raamatunselityksen tuloksista on kursittu kokoon pahimmat Jeesuksen hahmoa tarvelevät ja uskoa hajottavat kirjat. Raamattua arvioidaan nykyään laajalti niin sanotun modernin maailmankuvan mittapuun. Perusdogmina on, ettei Jumala voi ensinkään toimia historiassa – siis että kaikki, mikä koskee Jumalaa, kuuluu subjektiivisuuden alueelle.... Ja silloin Antikristus vakuuttaa meille korkean tieteellisen oppineisuuden eklein, että sellainen eksegeesi, jossa Raamattua luetaan elävään Jumalaan uskoen ja häntä itseään kuunnellen, on fundamentalismia - että vain hänen niin sanotusti puhtaan tieteellisen eksegeesinsä, jossa jumala itse ei sano mitään eikä hänellä ole mitään sanottavaakaan, on ajan huipulla (55). Silloin hyväksymme todelliseksi vain sen mikä on

Deikki
Raamattua
vasta
jälkikäteen
kohta

kokeellisesti todennettavissa ja käsin kosketeltavissa. Joka ajattelee näin, tekee itsestään Jumalan ja samalla alentaa sekä Jumalan että myös maailman ja oman itsensä (56)

(10) Razinger ottaa tuekseen saksankielisistä katolisista eksegeeteistä kenties huomattavimman Rudolf Schnackenburgin. Tämä koki vanhoilla päivillään hyvin selvästi ja voimakkaasti sen ahdingon, johon usko oli joutunut. Viimeisessä teoksessaan hän tarkastelee kaikkien tutkimuksen luomien "historiallisten" Jeesus-kuvien riittämättömyyttä. Kirjan tarkoituksena on auttaa vakaumuksellisia kristittyjä, "jotka tieteellisen tutkimuksen vaikutuksesta ovat nykyisin tulleet epävarmoiksi, pitämään kiinni **uskosta Jeesuksen Kristuksen persoonaan pelastuksen tuojana ja maailman Vapahtajana**" (s. 6). Schnackenburg tiivistää koko elämänmittaisen tutkimustyönsä tuloksen kirjansa lopussa toteamukseen, "että **tieteellinen ponnistelu historiallis-kriittisine metodeineen onnistuu tuskin lainkaan tai ainakaan riittävästi saavuttamaan luotettavaa käsitystä Jeesus Nasaretilaisen historiallisesta henkilöstä** (s. 348)" ja että "eksegeettisen tutkimuksen ponnistelu traditioiden seulomiseksi ja niiden jäljittäminen historiallisesti uskottaviin lähtökohtiin vie meidät käymään loputonta keskustelua traditio- ja redaktiohistoriasta" (s. 349).

(11) Itse ydinasian Schnackenburg toki esittää myös aidosti historiallisena kannanottona: Jeesus vetoaa Jumalaan ja sitoutuu häneen (s. 353). "Ilman ankkuroitumista Jumalaan Jeesuksen persoona jää varjomaiseksi, epätodelliseksi ja selittämättömäksi" (s. 354).

(11) Tältä pohjalta rakentuu myös oma kirjani: tarkastelun perustana on se yhteys, joka Jeesuksella on Isään — yhteys, joka on hänen persoonansa varsinainen keskus. Sitä ilman ei voi ymmärtää mitään, ja siitä käsin hän on meille yhä ymmärrettävä ja läsnä oleva.

(12) Raamattuun pohjaavalle uskolle on näet olennaista, että se viittaa sellaiseen, mikä on historiallisesti todella tapahtunut. Usko ei kerro tarinoita, jotka symboloivat historian totuuksia, vaan se perustuu historiaan, siihen, mitä on tapahtunut tämän pallon kamaralla. *Factum historicum*, historiallinen tosiasia, ei ole uskolle toiseksi vaihdettavissa olevaa symbolista salakirjoitusta, vaan perusta, jolle usko rakentuu. Et *incarnatus es*, ja tuli ihmiseksi — näillä sanoilla tunnustamme, että Jumala on todella astunut todelliseen historiaan.

(13) Historia — tässä mielessä sama kuin tosipohjaisuus — kuuluu olennaisesti kristilliseen uskoon, uskon täytyy myös olla avoin historialliselle metodille, usko itse vaatii sitä.

(13) Toistan, että kristillisen uskon struktuurin johdosta historiallis-kriittinen metodi pysyy luovuttamattomana. Tähän on kuitenkin lisättävä kaksi seikkaa. Ensimmäinen niistä on tämä: vaikka kyseinen metodi on tulkinnan perusluonteisia-olottuvuuksia, **se, joka näkee Raamatun kirjoituksissa yhden yhtenäisen pyhän kirjan ja uskoo sen Jumalan inspiroimaksi**, huomaa tekstin tulkinnan jäävän kesken.

(14) Kaikilla menneisyyden tuntemiseen tähtäävillä ponnisteluilla on kuitenkin se raja, että ne jäävät hypoteesien asteelle

(16) Vanha ja Uusi testamentti kuuluvat yhteen. Kristologinen hermeneutiikka, joka näkee Jeesuksessa Kristuksessa kokonaisuuden avaimen ja hänestä käsin oppii ymmärtämään Raamatun yhtenäisenä, edellyttää luonnollisestikin uskonratkaisua eikä voi nousta puhtaasti historiallisesta metodista. Mutta tässä uskonratkaisussa on mukana järki, historiallinen järki, ja ratkaisun perusteella on myös mahdollista nähdä Raamatun sisäinen yhtenäisyys ja siten ymmärtää uudelleen sen synnyn yksittäiset taipaleet, riistämättä silti niiden historiallista alkuperäisyyttä.

(16) Historiallis-kriittinen tulkinta pyrkii selvittämään sanojen alkuperäisen merkityksen täsmälleen sellaisena kuin se ymmärrettiin tekstin syntyä aikana ja syntypaikassa. Tämä on oikein ja tärkeää. Silti — riippumatta siitä, että re-

konstruktioiden varmuus on vain suhteellista — on tärkeää pitää mielessä, että jokaiseen vähänkin merkitykselliseen ihmisen sanaan sisältyy enemmän kuin mistä kirjoittaja on kirjoittamishetkellä kenties ollut välittömästi tietoinen. Jos sana jo syntyhetkellään ylittää tilanteen, jossa se lausutaan, ja saa sisäisen lisäarvon, niin vielä suuremmassa määrin tämä koskee sanoja, jotka ovat kypsyneet uskonhistorian eri vaiheissa.

(17) Raamatun kirjat viittaavat kolmeen toisiinsa vaikuttavaan subjettiin. Ensiksikin on yksittäinen kirjoittaja tai kirjoittajaryhmä, jota meidän on kiittäminen tietyn tekstin olemassaolosta. Nuo kirjoittajat eivät kuitenkaan ole itsenäisiä kirjailijoita modernissa mielessä vaan osa yhteistä subjektin, Jumalan kansaa, josta käsin ja jolle he puhuvat. Varsinaisesti siis Jumalan kansa on syvemmässä mielessä Raamatun kirjojen "kirjailija". Tämä kansa puolestaan ei ole oman itsensä varassa vaan tietää, että sitä johtaa ja puhuttelee Jumala itse hän, joka ihmisten ja heidän ihmisyytensä kautta puhuu Raamatussa.

(18) Jeesus-kuvaustani ajatellen se merkitsee ennen kaikkea sitä, että luotan evankeliumeihin. ... pyrinhän esittämään evankeliumien Jeesuksen todellisena Jeesuksena, "historian Jeesuksena" sanan varsinaisessa mielessä.

Profeetan varsinainen tuntomerkki on se, että hän puhuu Jumalan kanssa kasvoista kasvoihin kuin ystävä ystävälle (25). Nyt Jeesus elää Jumalan kasvojen edessä, ei ainoastaan ystävänä vaan Poikana; hän elää syvimessä yhteydessä Isän kanssa. Vain tästä lähtökohdasta on mahdollista ymmärtää Jeesuksen persoona sellaisena kuin sen kohtaamme UT:ssa (26). Tämä on Jeesuksen persoonassa olennaisinta, varsinainen keskus. Tästä saa todellisen vastauksen se, mistä Jeesus sai oppinsa ja miten selittyi hänen toimintansa. Jeesuksen oppi on peräisin välittömästä kosketuksesta Isään, dialogista, jota käydään "kasvoista kasvoihin" (27).

Jeesuksen kaste: Ristin ja ylösnousemuksen valossa kristityille kävi selväksi, mitä oli tapahtunut: Jeesus oli nostanut harteilleen koko ihmiskunnan syyllisyyden taakan ja kantanut sen Jordaniin. Hän aloittaa toimintansa astumalla syntisten paikalle; hän aloittaa ristin varjossa - aivan kuin Joona (37). koska hän on Jumalan vertainen, hän voi ottaa kantaakseen maailman synnin, ja hän kärsii sen pohjiaan myöten – jättämättä pois mitään, kun hän laskeutuu alas ja samastuu langenneisiin. Tämä kamppailu "kääntää" olemisen, antaa sille uuden luoteen ja valmistaa uutta taivasta ja uutta maata (39)

Jumalan valtakunta: Ratzinger arvostelee Bultmannia (67, 71) on Harnackia (70). "Teoria ilmiselvästi voitti sen, mitä tekstistä oli mahdollista lukea" (71). Jumalan valtakunta on Jeesus itse (78), Jeesus itse on aarre, yhteys hänen kallisarvoinen helmi (79)

Vuorisaarna: Kristus kärsii yhä läheteissään, risti on yhä Kristuksen paikka. Kuitenkin hän on peruttamattomasti ylösnoussut. Vaikka Jeesuksen lähetti elää tässä maailmassa yhä hänen kärsimyshistoriaansa, ylösnousemuksen loiston voi silti tuntea, ja se synnyttää iloa, "autuuden", joka on suurempi kuin onni, jota hän kenties on kokenut aikaisemmin maailman teillä (90). Vuorisaarnassa tapahtuu Jeesuksen ja Jumalan salaperäinen samaistaminen (120). Uusi opetuslapsiseurakunta perustuu kokonaan Jeesuksen varaan (129)